

कुमाल भाषा र नेपाली भाषाको व्यतिरेकी अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा समाजशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली
स्नातकोत्तर तह कार्यक्रम, दोस्रो वर्ष दसौँ पत्रको प्रयोजनको
लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी:

तिलक बहादुर कुमाल

क्याम्पस रो.नं. १७(०६७/०६८)

परीक्षा क्रमाङ्क २२००२०

शैक्षिक सत्र ०६७/०६८

त्रि. वि. दर्ता सङ्ख्या ९-२-३०५-२१५-२००६

नेपाली शिक्षण समिति

पाटन संयुक्त क्याम्पस

पाटनढोका, ललितपुर

२०७५

कुमाल भाषा र नेपाली भाषाको व्यतिरेकी अध्ययन

२०७५

तिलक बहादुर कुमाल

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा समाजशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली
स्नातकोत्तर तह कार्यक्रम, दोस्रो वर्ष दसौँ पत्रको प्रयोजनको
लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी:

तिलक बहादुर कुमाल

क्याम्पस रो.नं. १७(०६७/०६८)

परीक्षा क्रमाङ्क २२००२०

शैक्षिक सत्र ०६७/०६८

त्रि. वि. दर्ता सङ्ख्या ९-२-३०५-२१५-२००६

नेपाली शिक्षण समिति

पाटन संयुक्त क्याम्पस

पाटनढोका, ललितपुर

२०७५

कुमाल भाषा र नेपाली भाषाको व्यतिरेकी अध्ययन

प्रतिबद्धतापत्र

यस शोधपत्र भित्रका सामग्रीहरु कहीं कतैबाट साभार गरिएको होइन । यसका कुनै पनि अंश अन्य प्रयोजनका लागि उपयोग र प्रकाशनमा आएका छैनन् । तसर्थ यो शोधपत्र मौलिक भएको प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

शोधार्थी

.....

तिलक बहादुर कुमाल

मिति : २०७५/०४/

सिफारिस

शोधार्थी तिलकबहादुर कुमालले त्रि. वि. स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको आवश्यकता परिपुर्तिका निम्ति 'कुमाल भाषा र नेपाली भाषाको व्यतिरेकी अध्ययन' शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । उहाँले लगनशील भएर गहन अध्ययन र मिहिनेत गरी सु-सम्पन्न गर्नुभएको यस शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका निम्ति म त्रि. वि. पाटन संयुक्त क्याम्पस, नेपाली शिक्षण समिति, स्नातकोत्तर तह कार्यक्रम समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

.....

प्रा.डा. विश्वनाथ भण्डारी
शोध निर्देशक, विभागीय प्रमुख तथा
स्नातकोत्तर कार्यक्रम संयोजक
नेपाली शिक्षण समिति
स्नातकोत्तर कार्यक्रम
पाटन संयुक्त क्याम्पस
पाटनढोका, ललितपुर ।

मूल्याङ्कन समितिको स्वीकृति

त्रि. वि. पाटन संयुक्त क्याम्पस नेपाली शिक्षण समिति स्नातकोत्तर तह कार्यक्रम अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको आवश्यक परिपूर्तिका निम्ति तिलक बहादुर कुमालले तयार पार्नुभएको 'कुमाल भाषा र नेपाली भाषाको व्यतिरेकी अध्ययन' शीर्षकको शोधपत्रको मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

.....

प्रा. डा. विश्वनाथ भण्डारी
शोधनिर्देशक एवम् विभागीय प्रमुख
स्नातकोत्तर कार्यक्रम संयोजक

.....

श्याम के.सी.

बाह्य परीक्षक

मिति : २०७५/०४/

कृतज्ञताज्ञापन

'कुमाल भाषा र नेपाली भाषाको व्यतिरेकी अध्ययन' शीर्षकको यस शोधपत्र लेखनको सिलसिलामा आफ्नो अमूल्य समय दिई सरसल्लाह, सभावा, सहयोग एवं निर्देशन दिने मेरा मान्यवर शोधनिर्देशक गुरू प्रा. डा. श्री विश्वनाथ भण्डारीप्रति हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछु।

यसैगरी शोधपत्र तयार गर्ने सिलसिलामा आफ्ना सामग्री र सुभावा दिएर सहयोग गर्ने सिलसिलामा मान्यवर गुरू उपप्राध्यापक श्री चतुर्भूज केवरत र प्रा. डा. श्री जगदीशचन्द्र भण्डारी लगायत मातृभाषी अग्रजहरू, हजुरबुवा श्री बलबहादुर कुमाल, पिता श्री शिव बहादुर कुमाल एवं माता श्री ईश्वरादेवी कुमाल ज्युप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु। यसैगरी बहिनी भगवता कुमाल एवम् रमा कुमाल र भाइ पशुपति कुमाल सहृदय आभार प्रकट गर्दछु।

अन्त्यमा यथासम्भव शुद्धताका साथ शोधपत्रको टड्कन गरीदिन सहयोग गर्ने गोरखापत्र नयाँ नेपाल संयोजक एवम् उप-सम्पादक श्री लक्की चौधरी एवम् कर्मचारी श्री सचु सेन शाह ज्यू तथा मैयाँ कर्माचार्य ज्यूलाई पनि धन्यवाद दिन्छु।

साउन, २०७५

तिलक बहादुर कुमाल
शोधार्थी
पाटन संयुक्त क्याम्पस
पाटनढोका
ललितपुर

विषयसूची

शोध निर्देशकको मन्तव्य

प्रतिबद्धतापत्र

सिफारिस

स्वीकृतिपत्र

कृतज्ञताज्ञापन

सङ्क्षेपीकरण रूप

अध्याय : एक

शोधपरिचय

१-८

१.१ पृष्ठभूमि

१

१.२ समस्याकथन

२

१.३ शोध कार्यको उद्देश्य

४

१.४ अध्ययनको औचित्य

४

१.५ अध्ययनको क्षेत्र र सीमा

६

१.६ पूर्वकार्यको समीक्षा

६

१.७ सामग्री सङ्कलन र शोधविधि

७

१.८ शोधपत्रको रूपरेखा

८

अध्याय : दुई

कुमाल जातिको सामान्य परिचय

९-१३

२.१. पृष्ठभूमि/ विषय परिचय

९

२.२. कुमाल जातिले प्रयोग गर्ने भाषाको सामान्य परिचय

११

२.३ शारीरिक बनोट र स्वभाव

१२

२.४. रहनसहन र आवास

१२

२.५ वेशभूषा र गहना

१३

२.६. खानपिन

१३

अध्याय : तीन

कुमाल भाषा र नेपाली भाषाको व्यतिरेकी अध्ययन

१४-६१

३.१. व्यतिरेकी विश्लेषणको परिचय	१४
३.२. भाषा शिक्षणमा व्यतिरेकी विश्लेषणको उपयोगिता	१५
३.३ शब्दहरूको स्रोत	१६
३.४ कुमाल भाषा र नेपाली भाषाको विश्लेषणको आधार	१६
३.४.१ शब्दवर्ग	१६
३.४.२. नाम	१७
३.४.३ सर्वनाम	२१
३.४.४ विशेषण	२५
३.४.५. क्रिया	२९
३.४.६ अव्यय	३४
३.४.७ व्याकरणिक कोटिको आधारमा	४०
३.४.८. भाव	५३
३.४.९ कारक र विभक्तिको आधारमा	५६
३.४.१०. वाच्य	५९
३.४.११ वाक्यको आधार	५९

अध्याय : चार

कुमाल जातिको जातीय संस्कार

	६२-८२
४.१ सामाजिक संस्कार	६३
४.२ जन्म संस्कार	६३
४.३ विवाह संस्कार	६४
४.३.१ मागी विवाह	६५
४.४ मृत्यु संस्कार	६९
४.४.१ जूठो छिन्ने	७०
४.४.२ गौत खाने	७१
४.५ कुमाल भाषाका आधारभूत शब्दहरू र उखान प्रयोगको अवस्था	७१
४.५.१. शब्दावली	७९
४.५.२ केही उखानहरू	८२

अध्याय : पाँच

प्राप्ति, निष्कर्ष र सुझाव

८३-८९

५.१ प्राप्ति

८४

५.१.१ नेपाली भाषा र कुमाल भाषाका समानताहरू

८४

५.१.२ नेपाली भाषा र कुमाल भाषाका भिन्नताहरू

८५

५.२ निष्कर्ष

८६

५.३ सुझाव

८७

५.४ सम्भावित शोधशीर्षक

८९

प्रश्नावलीहरू

९०-९४

सन्दर्भ सामग्री

९५-९६

व्यक्तित्व

९७

सङ्क्षेपीकरण रूप

गा. पा.	- गाउँपालिका
न. पा.	- नगरपालिका
त्रि. वि.	- त्रिभुवन विश्वविद्यालय
ने. के. वि.	- नेपाली केन्द्रीय विभाग
ने. शि. स.	- नेपाली शिक्षण समिति
नं	- नम्बर
पृ.	- पृष्ठ
पृ. सं.	- पृष्ठ सङ्ख्या
प्रा.	- प्राध्यापक
प्रा. डा.	- प्राध्यापक डाक्टर
सम्पा.	- सम्पादक
अ. प्र.	- अप्रकाशित
आइ. ए.	- इन्टरमेडियट अफ आर्टस्
डा.	- डाक्टर
क्रि. वि.	- क्रिया विशेषण
सं.	- संवत्
वि. सं.	- विक्रम संवत्
ने. सा.	- नेपाली साहित्य
सम्पा.	- सम्पादन
ना.	- नाम
वि.	- विशेषण
सा. वि.	- सार्वनामिक विशेषण
वा.	- वाक्य
क.	- कर्ता
का.	- कारक